Bạch Tạng Hài

Đầu năm Mậu Tý, bác sỹ Đỗ Khắc Tài, Đức Quốc có gửi tặng một cuốn Lan Hài bị biến mầu (Genus Paphiopedilum Albino Forms) do giáo sư Olaf Gruss viết. Cuốn sách mang theo chữ ký của tác giả và hàng chữ: *"Mit den besten* Wünschen *fui eine eifolgreiche Paphiopedilum-Kultur"* có nghĩa là: "Chúc bạn nhiều thành công trong việc nuôi lan hài."

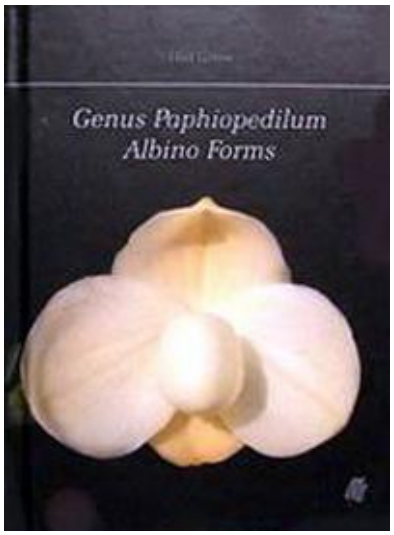

Sách do nhà xuất bản Oficina Botanica tại Krakow, Polska (Ba Lan) phát hành vào đầu năm 2008. Toàn bộ cuốn sách dầy 250 trang, phần lớn là hình ảnh của 46 giống lan hài Paphiopedilum hoa bị biến mầu, trong đó có 16 cây của Việt Nam, 8 giống không được kể đến, 4 giống Phragmipedium và 1 giống Cypripedium.

Mở đầu cuốn sách Olaf Gruss đã phân tích thế nào là Alba và Albino forms. Theo ông, alba là một biến dạng của hoa và không có mầu sắc nào khác hơn là trắng tuyền. Albino forms là sự thiếu mầu đỏ, do đó hoa có thể là xanh lá cây, vàng hay trắng hay gồm cả 3 mầu này. Nhưng theo nhà thực vật học Americo Docha thì định nghĩa của albino forms lại là thiếu mầu xanh lá cây (lacking green cholrophyll pigment).

Olaf Gruss còn cho biết rằng trước kia người ta dùng chữ variety để chỉ mầu hoa thay đổi và gần đây người ta lại dùng chữ form. Đặc biệt là phần dẫn giải này viết bằng 5 thứ tiếng.

Theo đa số các khoa học gia: alba có nghĩa là hoa mầu trắng, còn albino forms có nghĩa là cây bị thiếu mầu cho nên hoa hơi trắng, lá cũng trắng ra, toàn cây trắng xanh và yếu ớt. Nói một cách tổng quát những cây này hoa lá cũng nhợt nhạt và khó trồng hơn những giống thông thường. Thí dụ như hình cây *Paph. delenatii* và *Pahp. tranlienianum* dưới đây do Đỗ Khắc Tài cho biết:

Nhưng thôi hãy trả lại những phân tích rắc rối về từ ngữ cho các nhà khoa học, chúng ta chỉ cần biết: thông thường hoa đang mầu đỏ mà lại biến thành mầu vàng xanh, ta gọi là biến mầu hay bạch tạng, còn đó là variety hay form cũng chẳng có khác biệt là bao.

Trở lại cuốn sách của Olaf Gruss ta thấy có những cây lan mọc ở Việt Nam bị bạch tạng như sau (albino forms hình bên phải của Olaf Gruss):

Nguyên Thủy

Biến Mầu

Paphiopedilum appletonianum

Paphiopedilum callosum

Paphiopedilum concolor

Paphiopedilum emersonii

Paphiopedilum hangianum

Paphiopedilum helenae

Paphiopedilum henryanum

Paphiopedilum hursutissimum var. *esquirolei*

Paphiopedilum malipoense

Paphiopedilum malipoense var. *jackii*

Paphiopedilum micranthum

Paphiopedilum tranlienianum

Paphiopedilum purpuratum

Paphiopedilum vietnamense

Căn cứ vào những tấm hình kể trên, albino forms không phải là thiếu mầu xanh lá cây, trái lại còn ngả sang mầu này nhiều hơn là đằng khác. Vậy thì định nghĩa nào mới là đúng? Thôi chúng ta cứ dùng chữ biến mầu cho tiện.

Dưới con mắt của giới sưu tầm hoa lan, những cây Hồ Điệp (Phalaenopsis), Vũ nữ (Oncidium) và lan đất (Cymbidium) chỉ là những cây tầm thường của người mới chơi lan. Sau đó người ta tìm kiếm và nuôi trồng những giống nguyên thủy (species) khó nuôi và khó kiếm. Cao hơn một chút người ta sưu tập những giống lạ như lá có sọc (varigated leaves) hoa trắng tuyền (alba) hay bị bạch tạng (albino forms).

Sở thích mỗi người một khác, nhãn quan mỗi người một khác. Vạn vật muôn mầu muôn vẻ chúng ta không nên bàn cãi về vấn đề này, tuy nhiên những giống hay loài lan nào đầy rẫy trên thị trường không phải là những cây hiếm quý.

Đối với tôi, những gì thuộc về quê hương đất nước đều là trân quý và dù rằng những bông hoa trắng luôn luôn nói lên sự tinh khiết thanh cao, những bông bị biến mầu tuy có lạ, có hiếm nhưng chưa chắc đã đẹp hơn những bông hoa sắc mầu hài hòa rực rỡ.

Paph. delenatii

Paph. delenatii alba

Các bạn nghĩ sao về 2 bông lan này? Nhưng vì luật cung cầu, cây hoa trắng đắt giá hơn cây mầu hồng tới 10 lần.

Placentia 7-2008
BÙI XUÂN ĐÁNG